

Ribolovno more na Međunarodnoj konferenciji „O pravu mora“ u New Yorku

Dr Lucijan KOS, Zagreb

I

Nedavno je završena IV faza Međunarodne konferencije »O pravu mora« u New Yorku (I u New Yorku, II u Caracasu i III u Ženevi) na kojoj se je sakupilo preko 5000 diplomata i eksperata iz 156 zemalja-članica UN uz niz posmatrača međuvladinih i nevladinih organizacija, tako da je to bila jedna od najvećih, najdugotrajnijih, ali i najvažnijih konferencija u povijesti čovječanstva. Konferencija je počela s radom 15. III, a završila je 10. V. o. g. Osim osnovnog problema istraživanja i iskorištavanja mora i njegovog bogatstva, a posebno neživih organizama, raspravljalo se je i o pravcu ribolova kao jednom od glavnih izvora ljudske ishrane. Spor je vođen oko osnovnog dokumenta sa preko 400 točaka, čiji počeci potječu još iz 1958. godine i ranije uoči donošenja prvih konvencija »o pravu mora« — o teritorijalnom moru i vanjskom morskom pojasu, o otvorenom moru; o ribolovu i očuvanju bioloških bogatstava otvorenog mora i o epikontinentalnom pojasu. Još se tako reći nisu osušili potpisi na originalnim dokumentima ovih konvencija, već je izbilo niz malih i manjih ribarskih ratova, kao »bakalarski« rat između Islanda, Vel. Britanije i dr., Grčke i Turske u Egejskom moru; Bolivije, Čilea i Perua za ponovni izlaz prve na Pacifik i dr., ali i zbog proširenja ribolovnih zona komercijalnog značenja nizom jednostranih odluka obalnih država. Stav je UN da se more i sva njegova bogatstva privredno koriste na dobrobit svih zemalja bez obzira da li su one obalne ili kontinentalne (land-locked countries). Uoči li se, da od svih članica UN, njih 118 ima izlaz na more, dok je njihov manji broj bez morske obale (na ovoj Konferenciji njih 38), to se je ipak znatan dio rada ovdje odnosio i na pomorsko, ribarsko pravo i ovih zemalja uz opću zaštitu i korist prirodnih bogatstava mora od strane svih zemalja. Činjenica je da se čovječanstvo sve više seli k moru i pod more, kako bi osvojilo što veća njegova prostranstva, a posebno morska dna bogata rudama; da bi što više ograničilo za sebe riblja jata, ali i za-

šttilo strateške morske saobraćajnice, što je sve i dovelo do proširenja priobalnih ekonomskih zona na 200 N/m od obale tj. na 188 N/m isključujući 12 N/m teritorijalnog mora. Bogate velike zemlje zalažu se »da ničije postane njihovo«, a siromašne, male zemlje, koje su u većini, odlučno traže da more postane zajednička baština cijelog čovječanstva tj. da »zajedničko treba da ostane i dalje zajedničko«. U ovoj trci i strci suprotnih interesa riblji fond prerastao je u svjetski ekonomski faktor, čija se vrijednost ne smije potcjenjivati u općoj nestašici hrane. Činjenica je da pojedine obalne zemlje žele prijeći iz uvoznika u izvoznika ribe, što u stvari znači dobitak za jedne, a gubitak za druge, jer na pr. američka ribarska industrija najnovijom mjerom SAD proširenjem zone ribolova znači pad japanske, sovjetske, poljske i drugih ribarskih flota, koje su do sada ribarile ispred američkih obala.

Jednostrane odluke zemalja Latinske Amerike, Afrike, Azije, a dijelom i Evrope o povećanju svojih ribolovnih zona (Exclusive fishing zones) kreću se u ovim veličinama tih zona:

ALBANIJA	15 N/m
ARGENTINA	200 "
BRAZIL	200 "
ČILE	200 "
EKVADOR	200 "
GANA	110 "
HAITI	15 "
INDIJA	112 "
ISLAND	200 "
KANADA	200 "
KOLUMBIJA	200 "
KOREJA	200 "
KOSTARIKA	200 "

MALDIVSKA REP.	150	"
MAROKO	70	"
MEKSIKO	200	"
NIKARAGVA	200	"
OMAN	50	"
PAKISTAN	50	"
PERU	200	"
PORTORIKO	200	"
SAD	200	"
SENEGAL	200	"
ŠRI LANKA	106	"
VENECUELA	200	"
VIETNAM J.	53	"

(The Statesman's Year-Book, 1975/76, London, 1975, p. 1556, nadopunjeno).

Ovo proširenje ribolovnih zona za mnoge obalne zemlje predstavlja veliko bogatstvo, jer na pr. maleni Portugal s oko 88.500 km² kopnene površine, ali s atlanskom obalom dugom 832 km uz Madeiski i Azorski arhipelag sa svojim takvim otočnim ribolovnim zonama dobiva ogromna morska prostranstva. Uoči li se pritom da je ova iberijska zemlja i do sada bila okrenuta ledima Španjolskoj, jer je njen najnaseljeniji i u ekonomskom pogledu najrazvijeniji dio sa 2 ekonomska centra Lisabon i Porto uz metalurgijske centre Setubal i Sines, kao i uz 3 aerodroma Lisabon, Porto i Taru, što je sve locirano na njenoj morskoj obali ili u njenoj neposrednoj blizini, saobraćajno okrenuta Africi i Atlantiku. Isto tako povoljnu situaciju ima i Senegal, čije su vode bogate ribom, tako da ribarska flota susjedne Gane lovi u neposrednoj blizini obale Senegala, Zambije i Angole.

II

Jugoslavija se zalaže za princip suverenog raspolaganja prirodnim izvorima, živih i neživih organizama u ekskluzivnoj ekonomskoj zoni do 200 N/m, ali uz obavezni prihvat širine teritorijalnog mora od 12 N/m, s tim da ribolovna zona ne utječe na slobodu plovidbe njenim područjem. Životni je interes Jugoslavije kako će biti konačno riješen zahtjev arhipelaških zemalja, jer će to imati odraza i na naš Jadran, a posebno na pravni položaj isključivih ekonomskih zona Italije i Albanije, te plovidbe kroz Otrantska vrata, pored utvrđivanja statusa slobodne plovidbe kroz 116 tjesnaca na svim morima. Proširenje jurisdikcije obalnih država pravednim, posebno za zemlje u razvoju, Jugoslavija se zalaže za usvajanje ovog

novog instituta, jer on štiti od eksploatacije tehnološki razvijenijih i finansijski jačih industrijskih zemalja. Međutim, ni naša, ni talijanska, a ni albanska ekonomska zona zbog uskog Jadranskog mora (prosjeck širine 80 N/m) neće doseći širinu od 200 N/m, što znači da će doći do podjele datog prostora na 3 ekonomske zone. Ipak dio Jadranskog mora u kojem sada, kao u dijelu otvorenog mora, love i talijanski ribari, pripast će Jugoslaviji kao njena isključiva ekonomska zona — zona ribolova. Ali to stvara i određene obaveze nadzora, pa će biti potrebno uspostaviti novi mehanizam kontrole. — Otrantska vrata, široka oko 41 N/m, iako to nije tjesnac u geografskom smislu i u međunarodnom pravu, ta vrata neće biti tjesnac ni po novoj konvenciji, ali pošto svi brodovi — naši i strani koji ulaze u Jadran i izlaze iz Jadrana idu tim jedinim plovnim putem, pa je od naročite važnosti kakva će biti utvrđena prava prolaza tim vratima. Činjenica je, da i po novom pomorskom pravu, Otrantska vrata neće biti više dio otvorenog mora u klasičnom smislu, jer plovnii pristup Jadranskom moru vodit će kroz ekonomske zone Italije i Albanije. Pravni režim tih područja, dajući obalnim zemljama znatna i isključiva prava u ovim zonama ovisno o političkim prilikama, mogu biti veća ili manja opasnost nesmetane plovidbe. Iako obalne zemlje treba da štite bogatstva tih zona i da čuvaju njihovu ekološku ravnotežu, to postoji mogućnost ograničavanja prava na slobodan prolaz brodova svih zastava na pr. zbog zagađenosti i sl. U prvom nacrtu nove konvencije koja je u pripremi, ovaj odnos nije riješen na način koji bi zadovoljio sve strane, tako da će se ublažiti daljnji naponi na usklađivanju, pomirenju i uravnoteženju tih grupa interesa. Jugoslavija je zainteresirana za nesmetani ulazak brodova svih zastava u Jadran i izlazak iz njega, a što je i u skladu s međunarodnim pravom, a posebno s temeljnim pravima svih zemalja. Nedavno proširenje teritorijalnog mora Albanije nije u skladu s međunarodnim pravom, pogotovo u razdoblju sporazumijevanja, koje je u toku na međunarodnom planu, kako u okviru OUN, a tako i na predstojećoj V konferenciji u Kolombu (toč. 7. Prijedloga dnevnog reda), gdje će biti razmatrani najznačajniji međunarodni politički i ekonomski problemi na osnovi novog međunarodnog ekonomskog poretka.

Noviji ugovori između Italije i Jugoslavije o razgraničenju epikontinentalnog pojasa između dviju zemalja od 17. IX 1969. god., o suradnji na zaštiti od zagađivanja voda Jadranskog mora i priobalnog područja od 14. II 1974. god., o unapređenju privredne suradnje i o pograničnoj slobodnoj zoni od 10. XI 1975. god. predstavljaju novu eru odnosa naših zemalja, pa je za očekivati da će naše zemlje i na području isključivih ekonomskih zona — zona ribolova naći puno razumijevanje i suradnju u cilju unapređenja međusobnih ekonomskih odnosa na Jadranu.

INA

TRGOVINA NAFTINI DERIVATA DUBROVNIK

čestita

Dan JRM, pomorstva i riječnog brodarstva